

# NÉPSZAVA

## AZ ELŐFIZETÉS ÁRA:

..... 24.— kor. | negyed évre..... 6.— kor.  
..... 12.— kor. | egy hóra ..... 2.— kor.  
ALIZMUS" -sal együtt havonta 40 fillérrel több.  
GYES SZÁM ÁRA 8 FILLÉR.

## A MAGYARORSZÁGI SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT KÖZPONTI KÖZLÖNYE.

Megjelenik hétfő kivételével minden nap.

SZERKESZTŐSÉG: VIII., CONTI-UTCA 4.  
(Telefon: József 3—29 és József 3—30.)

KIADÓHIVATAL: VIII., CONTI-UTCA 4. SZ.  
(Telefon: József 3—31 és József 3—32.)

## KASOK! ELVTÁRSAK!

ső és külső politikai bonyodalmak  
áboru fenyegető veszedelmei között  
dkezhethünk meg

### városi községi választásokról,

e hónap 21-én és 22-én lesznek  
legnyomoruságosabb, választójoga

zségi kormányzat milyenségétől  
függ a lakásunk meg az élelmisze-  
gasága, a népegészség és a népmű-  
de

### lásunk nincs a főváros ügyeibe,

község terheinek legnagyobb részét  
ük és a mi munkánk meg a mi  
ajlesztette idáig a fővárost.

lasztják a városatyákat, de az  
munkásság meg a kispolgárság nagy  
ki van rekesztve a községi választ-

est az ország legintelligensebb vá-

t községi választójoga rosszabb,  
mint a legutolsó falué.

oka, hogy olyan képviselők kerül-  
rosházára, akik

munkásságért, hanem a munkásság  
ellen

k és nem a közérdeket, hanem  
magánérdekeit szolgálják. Ez el-  
prontó rendszer ellen még a mos-  
sz időben is

### l kell emelnünk szavunkat!

est valamennyi munkásával meg  
rtetnünk a főváros mai kormány-  
s meg kell mondanunk, hogy mit  
ni egy jó városi kormányzattól.  
vinnünk a köztudatba, hogy

tikus községi választójog nélkül  
ségi kormányzat nem lehetséges.

ociáldemokrata munkásság tehát,  
y sok kemény harcot vivott meg a  
lakás- és élelmiszeruzsora ellen,  
ölemeli a szavát. Elvégből

20-án, szerdán este fél 8 órakor

## y népgyűlést

Építőmunkás-Otthon nagyter-  
., Aréna-ut 68.)

fővárosi községi választások.

mogyi Béla elvtárs.

Az ügy fontossága azt ki-  
ninel számosabban jelenjete-  
n és tüntessetek a demokrati-  
lasztójog mellett.

özlettel

ő fővárosi végrehajtó bizottság.

## Községi képviselő- választás

előtt állunk. A székesfőváros törvényható-  
sági bizottságának *négyszáz* tagja közül  
*kétszáz*nak lejárt a mandátuma és most  
ezek helyett új városatyákat kell választani.

Nekünk, akik egyedül képviseljük a  
munkásság érdekeit és akik a súlyos viszo-  
nyok között vergődő kispolgárságnak is a  
javát akarjuk... nekünk kötelességünk,  
hogy most, a választás küszöbén, Budapest  
dolgozó, nyomorgó, százfelől megsarcolt és  
megesalt népét néhány szóval fölvilágosít-  
suk a fővárosi kormányzat áldásos működéséről.

### 1. Mi a kötelessége a fővárosi kormányzatnak?

Ez a legelső kérdés, amelyet föl kell vet-  
nünk és amelyre meg kell felelnünk. A fe-  
lelet könnyű, mert hiszen a várospolitiká-  
val foglalkozók már megállapították, hogy  
a lakosság mit követelhet teljes joggal egy  
modern város kormányzatától. Röviden:

Egészséges, jó és olcsó élelem, jó és olcsó  
lakás, elegendő kultúra és igazságos adó-  
viselés az egész lakosságnak... tisztességes  
és független megélhetés a városi üzemek  
alkalmazottainak és munkásainak: ez az,  
amit mi a modern városi kormányzattól kö-  
vetelünk.

### II. Megteszi-e kötelességét a fővárosi kormányzat?

Ez a második kérdés. Erre feleljenek  
mihelyettünk a *hivatalos* számok. Lássuk  
először, vajjon biztosítja-e ez a kormány-  
zat

#### a lakosság egészségét?

Erre a statisztika azt feleli, hogy Buda-  
pesten 1910-ben 16.130 ember halt meg,  
vagyis a lakosságnak majdnem 2%-a. Ez  
valamivel jobb az országos átlagnál, de  
rosszabb számos vidéki városénál. Tehát  
Budapesten, ahol a lakosság nagy részét  
a munkásbiztosító pénztár kezeli, ahol or-  
szágos klinikák vannak és orvosban, gyógy-  
szerben nincs hiány: az emberek egészsége  
és élete semmivel sem biztosabb, mint a  
magyar Ázsia istenverte vidékein.

Egészen határozottan áll előttünk ez az  
igazság akkor, ha a gyermekhalandóságot  
tekintjük. *Budapesten minden 1000 halál-  
esetből 302 jutott az öt éven aluli gyer-  
mekekre.* Az országos átlag ebben az eset-  
ben 439, ami nem csoda, hiszen Bihar-, Ma-  
ramaros-, Szabolcs-, Pestmegye és a többi  
Ázsia is benne van ebben a rémitő számban.  
De ezzel szemben több vidéki városunkban  
jóval kedvezőbb az arány, mint Budapes-  
ten. Tehát még a vidéki városok is, ame-  
lyeknek tudatlanabb a lakossága és keve-  
sebb a kulturális, meg a pénzbeli eszköze,  
tultesznek Budapesten közegészségügy  
dolgában.

Miért van ez így?

Azért, mert a fővárosnak nincsen pénze  
kórházakra. Nincs pénze a külterületek kellő

csatornázására és tisztántartására. Nincs  
pénze becsületes kövezésre. (Az ilyen célokra  
szánt pénzek jó része pedig elkallódik a kar-  
tellbe lépett, protezsált drága vállalkozók  
zsebében, a rossz ellenőrzés támogatásával.)  
A városépítést nem a közérdek, hanem egyes  
befolyásos emberek érdeke szabályozza.  
Négy-ötmeletes házakkal engedik beépíteni  
a szűk utcákat, hogy ne férjen hozzájuk le-  
vegő. Az az elv: minél több bért a lakás-  
uzsorásoknak, ha mindjárt belepusztulnak is  
a lakók! *Közterünk alig van.* Minden szabad  
területet beépítettek a városházán uralkodó  
spekulánsok; a város természetes tüdői, a  
belső parkok, amelyek más városokban kel-  
lemessé teszik az életet, nálunk hiányzanak.  
Ami még megvan, azt is iparkodnak protek-  
ciós spekulánsoknak ajándékozni. (Lásd a  
Tisza Kálmán-teret.) A főváros szép vidékére  
a szegényebb családok még vasárnap is alig  
rándulhatnak ki, olyan drága és rossz a köz-  
lekedés. Ha a munkában görnyedező ember  
megbetegszik, nincs kórház, amely befogadja.  
És ami a legfőbb: a lakások oly rémitő drá-  
gák és emiatt oly iszonyuan tulzsufoltak,  
hogy ilyen lakásviszonyok mellett a lakosság  
igazán nem lehet egészséges. És így nem  
csoda, hogy ebben a panamás és palotás vá-  
rosban 1910-ben 4593 ember (az elhaltaknak  
majdnem harmadrésze) pusztult el fertőző  
betegségekben. (*Tuberkulózisban 3133, vör-  
henyben 352.*)

Igy vagyunk egészség dolgában. Hát  
a jó és olcsó élelem

dolgában hogy vagyunk? Erre minden bu-  
dapesti ember meg tud felelni, de csak  
sirva. Hogy az élelmiszereket hamisítják,  
hogy ezen a réven megmérgezik és évenként  
milliókkal csalják meg a lakosságot és hogy  
ezzel szemben a városi kormányzat teljesen  
tehetetlen: azon már nem is csodálkozunk,  
nem is jajgatunk. De a rémitő drágaságot  
igazán nem bírjuk ki. Budapest népe a szó  
szoros értelmében koplal, kevesebbet és  
rosszabbat eszik, mintsem kellene. Ez is  
hozzájárul a rossz egészségi viszonyokhoz,  
hiszen a rosszul táplálkozó ember köny-  
nyebben megbetegszik és nehezebben állja  
ki a betegséget.

Azonban kész az ellenvetés: az élelemdrá-  
gaság nem a főváros kormányzatának a  
büne, az kiterjed az egész országra, sőt az  
egész világra. Amde ez csak részben igaz. A  
teljes valóság az, hogy *Európa egyetlen nagy  
városában sem olyan nagy a drágaság, mint  
mindünk.* És ezt a fővárosi kormányzat rossz  
közélelmelési politikájának köszönhetjük. A  
polgármester a községi élelmiszerárusítással  
akarta a bajt enyhíteni, de az élelmiszeruzs-  
orások városházi pártfogói — köztük a *főde-  
mokrata* Vázsonyi Vilmos — lefoglalták a ke-  
zét. Így tehát marhahúst, burgonyát, főzelék-  
féléket — a szegény háztartás legszüksége-  
sebb cikkeit — nem szabad árusítani a vá-  
rosi bódékban. Igérték a város urai, hogy  
négymillió korona tőkével egy nagy élelmi-  
szerbeszerző vállalatot létesítenek: ez a mai  
napig csak ígéret maradt. Ellenben megtet-  
ték a demokraták azt, hogy eltörölték a vad  
és szárnyas fogyasztási adóját: *mikor a mun-  
kásság és a hasonló rossz sorsban lévő kispol-  
gárság éheznek, akkor a demokrata urak ol-  
csóbbá teszik a fácánpecsenyét*, de a minden-  
napig húst, amire szükségünk volna, meg a  
krumplit, babot és a szegény ember más efféle  
táplálékát nem engedik olcsón árulni, azon  
hadd nyerjenek a kalmárok 50—100 percen-  
tet. Nézzük meg már most

#### a lakáskérdést.

Tudjuk, hogy ezelőtt tíz esztendővel a  
külsőbb városrészekben (például a Csiká-

góban) 300 koronáért kaphattunk egy-szoba-konyhas lakást, most pedig 500—700 koronát kell érte fizetnünk; kétszoba-konyhas lakásért 400—450 koronát fizettünk, most 700—1000 koronába kerül. Ezt a rengeteg bért nem bírja el a munkás, de nem bírja el a kisiparosok, kiskereskedők, kishivatalnokok nagyobb része sem; tehát kénytelenek lakásukat a családjukhoz nem tartozó egyénekkel, szobaurakkal, ágyrajárókkal megosztani. Tíz, tizenöt, sőt husz egyén is lakik az egyszobás lakásokban. Budapest az ágyrajárás hírhedt világ-városa... az egészség és erkölcs nagyobb veszélyesége.

Mi az oka ennek a rémitő állapotnak?

Elsősorban a főváros telekpolitikája. A főváros türi, hogy a legforgalmasabb helyeken üresen heverjenek a telkek éveken, évtizedeken keresztül. A telekspekulánsok szépen bevárják a telkek értékelkedését és ezen a révén meggazdagodnak egy kézmozdítás nélkül. Ha a város az ilyen üres telkeket magas adóval sújtaná, akkor a tulajdonosok sietnének építkezni vagy pedig eladnák a telkeiket építeni tudó és akaró vállalkozóknak. Ha több építkezés lenne, ha volna elég lakás, akkor leszálna a lakások ára. Elismert várospolitikusok számítása szerint Budapesten legalább 5000 üres lakásnak kellene lenni, hogy a lakásbér türheto legyen... és van 800 üres lakás. Nem csoda, hogy a háziurak tetszésük szerint szabják meg a bért.

Ehhez járul még az is, hogy a különböző kartellek alaposan megdrágították az építőanyagok árát. Ott van a vaskartell, a téglakartell, a cement- és mészkartell. A téglakartell olyan jól csinálta a dolgát, hogy míg 10—12 év előtt 30 korona volt a téglák ezrének az ára, most már 46 korona. A polgármester ur ígerte, hogy városi téglagyárat állítat a kartell ellen; az ígért a mai napig is csak ígért maradt.

Mit tett a főváros a türheto lakásdrágaság ellen?

Elsőször: Csinált új lakásbérleti szabályzatot, amely az éves lakókat egy esztendőre biztosítja a béremelés és a fölmondás ellen. Erre a lakásuzsorások áttértek a havi és hetibérletes rendszerre, úgy, hogy most már havonként és hetenként lehet a szegény embert stájerolni és kidobni.

Másodszor: Községi kislakásokat építtetett. Csakhogy keveset. Annyit kellett volna építtetni, hogy elegendő lakás legyen, hogy a lakbér leszálljon a rendes mértékre. Ezt nem tette a főváros. Nem is fél-, nem is negyed-, hanem csak tizedmunkát végzett. Az eredmény az lett, hogy a bankok — megijedve a főváros konkurenciájától — kislakások bérházakra nagyon szűken adták az építőkölcsönt, úgy, hogy emiatt a magánvállalkozók nem igen építhettek kislakások bérházakat. A főváros tizedmunkája tehát végeredményben a nagy többségnek ártott. Csak azoknak használt valamelyest, akiknek — többnyire nagy protekcióval — sikerült városi lakást kapni. Sokat ezeknek sem használt, mert a városi lakás csak kevéssel olcsóbb a többinél; az olcsóság elvesztett a protekciós építésszek és vállalkozók kezén.

### A népkulturáról

hogyan gondoskodik a főváros?... ez a kérdés is rendkívül érdeklő a munkásságot és a kispolgárságot. Hát vannak a fővárosnak közép- és szakiskolái, meg népoktatási intézetei. A középiskolák kevésbé érdekelnek bennünket. Sokkal több közünk van a meglévő és a hiányzó szakiskolákhoz és még több a népiskolákhoz.

A meglévő szakiskolák: öt felső kereskedelmi iskola (4 fiuk és 1 leányok számára), meg több egyéves női kereskedelmi tanfolyam. Ezekben leginkább a kispolgárság és csekélyebb számban munkások gyermekei tanulnak. Ezek az iskolák produktív munkaerőket nevelnek az ipari és kereskedelmi irodák számára. És a felső kereskedelmi iskolákban a tandíj évi 220 korona! Hogy bírja ezt megfizetni egy munkás? És hogy bírja megfizetni a kisiparos, kishivatalnok, különösen ha több gyermeke is jár iskolába?... Bizony csak adósságcsinálással. Igaz, van tandíjmentesség is... az összes tanulók 25 százaléka erejéig; ezen a korláton túl nem kaphat tandíjmentességet még a legjobb és legszegényebb tanuló sem. Fölsháztak-e ez ellen a városatyák, pláne a demokraták? Volt eszükben! Annyira azonban elmentek a t. városatyák, hogy a protezsáltjaiknak kieszközlük a tan-

díjmentességet, bizony többnyire a sokkal szegényebb és szorgalmasabb tanulók rovására.

A város népoktatási intézetei: a polgári és az elemi iskolák. A polgári iskolában a tandíjmentesség nem ütközik nagy akadályokba; az elemi iskola ingyenes, de nem a városi kormányzat, hanem az állami törvény jóvoltából. Ezekbe az iskolákba tulnyomóan a proletárok és kispolgárok gyermekei járnak. Köztudomásu, hogy a népiskola látogatásának nem a tandíj az egyedüli akadály, hanem a szegénység. A proletárszülőknek nincs pénzük iskolaszerekre és a gyermekek... gyakran éhesen járnak az iskolát. Minden modern város ingyen iskolaszerekkel látja el a tanulókat, a szegényebbeknek pedig ingyen ebédet is ad. Páris városa, például, az iskolai kantinokban évenként több mint négy millió ebédet ad a népiskolai tanulóknak. Budapest?... ó, a mi fővárosunk ilyen kötelezettséget nem ismer. A mi fővárosunknak még eddig eszébe sem jutott, hogy az iskolai kantint, mint szociális intézményt, megvalósítsa; hanem úgy könnyít a lelkiismeretén, hogy az alamizsna-ebédet osztogató jótékony egyesületet évi 10.000 (!) koronával támogatja. Az ingyenes iskolaszerek dolgában is a lehető legnagyobb szűkkeblűséggel jár el. Ellenben a gyermekek „lelki” szükségleteiről bőkezűen gondoskodik: osztogatja a pénzt a különböző felekezetek hitoktatóinak. A kulturelv, amely itt uralkodik ez: éhezni szabad, üdvözülni muszáj!

A hiányzó szakiskolákról is szólni kell. Ipariskolája egyáltalában nincs a fővárosnak. A tanonényuzásnak és az ipari pályáktól való jogos irtózásnak a legjobb ellenszere az, ha az állam vagy a város állít alsófoku ipariskolákat, amelyekben a 14—17 éves gyermek a szükséges elméleti ismeretek mellett gyakorlati uton is alaposan kitanulja a választott mesterségét, aztán mehet dolgozni mint művelt, minden irányban jól kiképzett segéd. Az állam több vidéki városban állított ilyen iskolát; Budapesten, az ország legiparosabb városában nem. A főváros pedig nem akarja tudni, hogy ebben az irányban is vannak kötelességei.

### A főváros mint munkáltató

hogyan teljesíti kötelességét? Ugy, hogy jobban kihasználja a munkásait, mint a magánmunkáltatók. Sokat dolgoztatja és rosszul fizeti őket. A munkások helyzete nincs biztosítva. Bármikor ki lehet őket dobni minden különösebb ok nélkül. Lakás, lakásbér, nyugdíj, évenkénti szabadság — mint az igazi modern városokban — nem jár nekik.

Két jellemző példa mutatja, hogyan gondolkoznak a főváros urai, mint munkáltatók.

Első példa. Az októberi közgyűlésen egy városatyá bizonyos munkások részére lakbért kért. A közgyűlés kimondta, hogy az illető alkalmazottak napszámosságok; napszámosságok pedig nem jár lakásbér. (Az lakjék a Városliget bokraiban, ugy-e bár? Az ám, de a rendőr nem engedi.) Ugyanazon a közgyűlésen pedig egy tanácsnoknak — aki különben is nagyon szép fizetést és 3000 korona lakásbért kap — ellenvetés nélkül, egyhangulag megszavaztak 2000 korona személyi pótlékot.

Második példa. Az általános osztrák-magyar légszestársulat 1909 elején arra kérte a fővárost, hogy engedje neki át továbbra is a gázüzemet; egyéb kedvezmények közt azt ígérte, hogy az alkalmazottak és munkások részére nyugdíjintézetet létesít, amely legkésőbb 1913 január elsején megkezdí működését. A főváros azonban (és ezt helyesen tette) a gázgyártást átvette saját kezelésébe; de a gázgyári munkások részére a mai napig sem létesített nyugdíjintézetet. Ellenben a gázgyári vezérigazgató 80.000 korona fizetést kap, egy csomó fölshleges gázgyári főhivatalnok szintén miniszterelnöki fizetést kap és nyugdíjképes.

Még sok példát mondhatnánk. De nem akarjuk a szót szaporítani és aki ért, kevésből is ért. De tudnivaló még az is, hogy más nagy városok, amikor városi munkát vállalatba adnak, a szerződésben megszabják a munkaidő legfelső és a munkabér legalsó határát. Budapest urait ez a kérdés nem nyugtalanítja. Más városok már szervezték a munkanélküliek segélyezését; Budapest tanácsa negyedfél év előtt szintén napirendre tűzte ezt a kérdést, de azután szépen levette a napirendről. A demokrata urak azóta sem kérdezték: hova lett.

### III. A főváros gazdálkodása.

Már most az a kérdés, hogy mibe kerül az a sok jó, amiben a főváros urai bennünket részesítenek? Továbbá: honnan kerül elő a szükséges pénz és hogyan költődik el?

#### A főváros bevételei. Csak a szegény embert nyuazzák.

A főváros előirányzott kiadása az 1912. évben kerek összegben 72 millió koronát és a bevétel szintén 72 millió koronát tesz ki. A bevétel legelső tétele 14 millió korona községi adópótlék: mindössze ennyit fizetnek az ugynevezett „adózó polgárok”, akik büszkén verik a mellüket, hogy ők viselik a község terheit, tehát őket illetik meg a jogok is. (Mellesleg mondva, még ebben a 14 millióban is benne van sok szegény és szavazati joggal nem bíró embernek az adója.)

Házbérkrajcár címén bevesz a főváros 6.000.000 (hat millió) koronát. Ez a jövedelem ugy származik, hogy a háztulajdonosok a befolyó házbér minden koronája után 3 fillért fizetnek. Persze ezt nem a maguk zsebéből fizetik, hanem annyival drágábban fizettetik meg a lakást mivelünk, a lakókkal.

A fogyasztási adópótlékból eredő bevétel kerek összegben 5.000.000 (öt millió) korona. Az állami italmérési jövedékből jut a fővárosnak 1.500.000 (egy és félmillió) korona, az italmérési illetékből 700.000 korona, a városi vámból 5.500.000 (öt és félmillió) korona, a kültelki fogyasztási adóból 300.000 korona. Ime, kerek összegben 19.000.000 (tizenkilenc millió) korona az, amit közvetett adók címén az összes lakosok, az összes fogyasztók fizetnek a fővárosnak. A nyomoruságos lakásunk bérében, az italunk, a kenyérünk, a szénünk árában: mindenütt ott van a főváros drágító keze. Így gyűl össze az a tizenkilenc millió korona közvetett adó.

Ennek az adórendszernek is nagy része van abban, hogy drága a lakásunk és az élelmünk. Az igazság azt követeli, hogy a városi kormányzat költségeit a nagyjövedelmű emberek fizessék meg egyenes adóban, ne pedig a szegény emberek lakás- és élelméldrágító közvetett adók alakjában. Hiszen a gazdagok nagy jövedelmét is a szegény emberek munkája teremti.

#### Fölfal bennünket a sok adósság, hivatalnok és pap.

A nagyszerű uri gazdálkodásnak az egyik következménye az, hogy a főváros tele van adóssággal. Kerek összegben évi 15.000.000 (tizenöt millió) koronát fizetünk az adósságok törlesztésére és kamataira. Másik nagy teher rajtunk az óriási hivatalnoksereg.

A főváros közigazgatása majdnem tíz millió koronába kerül! Európa egyetlen nagy városának sincs — a lakosság számához viszonyítva — olyan óriási hivatalnoki kara, mint Budapestnek. Itt elavult papírfogyasztó kormányzat van; itt nyakra-főre csinálják a fölshleges új hivatalokat, csak azért, hogy a város urai biztos helyre tehessék a fiaikat, vejeiket, rokonaikat, korteseiket. Mink, szegény emberek pedig kénytelenek vagyunk a szánktól elvett keserves fillérekéből kitartani a sok ránkzabadított herét. Minekünk kell kolduskodnunk azért, hogy egy csomó fölshleges papírfogyasztó és naplopó urizálhasson.

Ráadásul, ha a szegény ember bemegy valamelyik fővárosi hivatalba, hát ugy bínnak vele, mint a kutyaival. Ez is azért van mert nincsen beleszólásunk a község ügyeibe, nem ellenőrizhetjük a hivatalokat. A hivatalnok előmenetele nem attól függ, hogy jó munkát végez-e és tisztességesen kiszolgálja-e a hozzája forduló feleket, hanem attól, hogy vannak-e hatalmas pártfogói és tud-e kétrét görnyedve, alázatos szolgálja lenni a város urainak.

Mi megbecsüljük a jó hivatalnok munkáját, jó fizetést is akarunk neki adni. De nem akarunk fölshleges hivatalnokokat, nem akarjuk a hivatalokat protekciós naplopókkal megtölteni és követeljük, hogy a hivatalokban a legszegényebb emberrel is ugy bánjanak, mint a leggazdagabbal és leghatalmasabbal. Így olcsóbb is, jobb is lenne a főváros kormányzata.

Sokat emésztenek föl a pénzünk föl az egyházak is. „Vallásügyi kiadások” címén 900.000 koronát költ a főváros. Ha összeszámítjuk a más címek alá elrejtett összegeket,

### III. A főváros gazdálkodása.

Már most az a kérdés, hogy mibe kerül az a sok jó, amiben a főváros urai bennünket részesítenek? Továbbá: honnan kerül elő a szükséges pénz és hogyan költődik el?

**A főváros bevételei. Csak a szegény embert nyuzzák.**

A főváros előirányzott kiadása az 1912. évben kerek összegben 72 millió koronát és a bevétel szintén 72 millió koronát tesz ki. A bevétel legelső tétele 14 millió korona községi adópótlék: mindössze ennyit fizetnek az ugynevezett „adozó polgárok“, akik büszkén verik a mellüket, hogy ők viselik a község terheit, tehát őket illetik meg a jogok is. (Mellesleg mondván, még ebben a 14 millióban is benne van sok szegény és szavazati joggal nem bíró embernek az adója.)

*Házbérkrajcár címén bevesz a főváros 6.000.000 (hat millió) koronát.* Ez a jövedelem úgy származik, hogy a háztulajdonosok a befolyó házbér minden koronája után 3 fillért fizetnek. Persze ezt nem a maguk zsebéből fizetik, hanem annnyival drágábban fizettetik meg a lakást *mivelünk, a lakókkal.*

A fogyasztási adópótlékból eredő bevétel kerek összegben 5.000.000 (öt millió) korona. Az állami italmérési jövedékből jut a fővárosnak 1.500.000 (egy és félmillió) korona, az italmérési illetékből 700.000 korona, a városi vámból 5.500.000 (öt és félmillió) korona, a kültelki fogyasztási adóból 300.000 korona. Ime, kerek összegben 19.000.000 (tizenkilenc millió) korona az, amit közvetett adók címén az összes lakosok, az összes fogyasztók fizetnek a fővárosnak. A nyomoruságos lakásunk bérében, az italunk, a kenyérünk, a szentünk árában: mindenütt ott van a főváros drágító keze. Így gyűl össze az a tizenkilenc millió korona közvetett adó.

Ennek az adórendszernek is nagy része van abban, hogy drága a lakásunk és az élelmünk. Az igazság azt követeli, hogy a városi kormányzat költségeit a nagyjövedelmű emberek fizessék meg egyenes adóban, ne pedig a szegény emberek lakás- és élelmiszer-terhelésével. Hiszen a gazdagok nagy jövedelmét is a szegény emberek munkája teremti.

**Fölhal bennünket a sok adósság, hivatalnok és pap.**

A nagyszerű uri gazdálkodásnak az egyik következménye az, hogy a főváros tele van adóssággal. Kerek összegben évi 15.000.000 (tizenöt millió) koronát fizetünk az adósságok törlesztésére és kamataira. Másik nagy teher rajtunk az óriási hivatalnoksereg.

A főváros közigazgatása majdnem tíz millió koronába kerül! Európa egyetlen nagy városának sincs — a lakosság számához viszonyítva — olyan óriási hivatalnoki kara, mint Budapestnek. Itt elavult papírfogyasztó kormányzat van; itt nyakra-főre csinálják a fölösleges új hivatalokat, csak azért, hogy a város urai biztos helyre tehessék a fiaik, vejek, rokonok, kortesek. Mink, szegény emberek pedig kénytelenek vagyunk a száinktól elvett keserves fillérekkel kifizetni a sok ránszabadtott herét. Mindezt kell kolduskodnunk azért, hogy egy eszmé fölösleges papírfogyasztó és naplopó urzálhasson.

Ráadásul, ha a szegény ember bemegy valamelyik fővárosi hivatalba, hát úgy bánnak vele, mint a kutyával. Ez is azért van, mert nincsen beleszólásunk a község ügyeibe, nem ellenőrizhetjük a hivatalokat. A hivatalnok előmenetele nem attól függ, hogy jó munkát végez-e és tisztességesen kiszolgálja-e a hozzája forduló feleket, hanem attól, hogy vannak-e hatalmas pártfogói és tud-e kétrét görnyedve, alázatos szolgája lenni a város urainak.

Mi megbecsüljük a jó hivatalnok munkáját, jó fizetést is akarunk neki adni. De nem akarunk fölösleges hivatalnokokat, nem akarjuk a hivatalokat protekciós naplopókkal megtölteni és követeljük, hogy a hivatalokban a legszegényebb emberrel is úgy bánjanak, mint a leggazdagabbal és leghatalmasabbal. Így olcsóbb is, jobb is lenne a főváros kormányzata.

Sokat emésztenek föl a pénzünk az egyházak is. „Vallásügyi kiadások“ címén 900.000 koronát költ a főváros. Ha összeszámítjuk a más címek alá elrejtett összegeket,

akkor kiderül, hogy egy millió koronát költenek el évenként a mi pénzünkön papok, káplánok és hitoktatók fizetésére. Minek ez? Miért gondoskodnak a város urai olyan bőkezűen a szellemi táplálékunkról, a tulvilági üdvösségünkön, holott a testi táplálékunkat megdrágítják, az e világi üdvösségünket megrontják? A papokat fizessék azok, akiknek szükségük van rájuk; de a mi gyermekeink szájától elvont falatokból ne hizlalják a papokat.

Lám, a szegény iskolásgyermekek táplálására csak évi tízezer koronát költ a főváros; pedig mennyivel jobb volna, ha a szegény kis proletár apróságok katekizmus és egyéb efféle lelki manna helyett jó meleg és tápláló ebédet kapnának. A város a munkásainak nem ad tisztességes bért és lakáspénzt, nem biztosít nyugdíjat; mindezt és még sok más szükséges dologra nem jut pénz, de a papok hizlalására évről-évre több és több jut.

### A panamák

is nagyon rontják a város háztartását. Nem akarjuk a szót szaporítani, hiszen az újságokban mindenki olvashatott eleget ezekről a dolgokról. Tudjuk például, hogy a főváros rém-drágán vásárol telkeket és az ilyen vásárokon egyik-másik városatyá (és másféle közvetítő) százezreket vághat zsebre a város kárára. Tudjuk, hogy némely jó üzletet bérbeadnak a protekciós vállalkozóknak suba alatt olcsón, pedig más szívesen adna érte többet. Tudjuk, hogy a város építkezései rendszerint sokkal drágábbak, mint a privátépítkezések és nem nehéz kitalálni, hogy miért. Tudjuk, hogy az építévállalkozók a várost igen sokszor megcsalják rossz anyaggal és rossz építkezéssel, pedig a városnak egész sereg mérnöke van, akiknek az ellenőrzés volna a kötelessége. És tudunk még sok mindenfélét. A Népszava és néhány más újság sokszor megírta ezt. Legutóbb az egyik újságot a sajtóbíró elé állították a város urai, mert azt írta róluk, hogy panamáznak; de a vádak a bíróság előtt bebizonyultak és a bíróság a vádlottat nem ítéltette el rágalmazásért. Föl kellett menteni. De azért a városházán nincs semmi baj. Ennek a közéletnek ilyen gazdálkodás kell.

### IV. A baj forrása. Az egyetlen orvoság.

A fővárosi kormányzat nyomoruságos, korrupt és a népre nézve mindenképpen káros. A baj forrását pedig megtaláljuk a községi képviselői rendszerben. Budapest törvényhatósági bizottsága — az ugynevezett közgyűlés — négyszáz tagból áll, akiket a polgárság választ; 200-at a legnagyobb adófizetők (az ugynevezett virilisták) közül kell választani, a másik 200-at „szabadon“ választják. Így hát a virilisták többsége és uralma (a főtisztviselők szavazataival) biztosítva van. A sokszoros házbérúrsorások, a várossal üzérkedő bankok és villamostársaságok vezetői uralkodnak a városházán, mert hiszen ő közülük és nem a munkások meg a kisiparosok közül kerülnek ki a virilisták.

Természetes, hogy a virilisták nem a szegény emberek érdekeit képviselik a városházán. Nekik az a fontos, hogy minél drágább legyen a házbér, hogy panamás üzleteket köthessenek a várossal és hogy a községi terheket — közvetett adók alakjában — átháríthassák a proletárookra és a kisemberekre.

Hát a „szabadon“ választott bizottsági tagok a mi embereink-e? Igen, ha mi választanánk őket, ha a mi szavazatainktól függnének, akkor a mi embereink volnának. De így? Nekünk nincs szavazatunk, a munkásság egészen és a kispolgárság nagyjából ki van zárva a szavazati jogból. Minket tehát a városházán nem képvisel senki sem.

Magyarországban az országgyűlési képviselő választójog nagyon rossz. Ugyanolyan a községi választójog is a fontosabb (ugynevezett törvényhatósági joggal fölrúházott) városokban; ezekben, aki országgyűlési választó, az községi választó is. De a többi községben a községi választójog jobb, mint az országgyűlési. Csak egyetlen egy város van Magyarországon, amelynek a községi választójoga még az országgyű-

lési választójognál is sokkal rosszabb, ez a város Budapest! Itt nem elég, hogy valaki országgyűlési választó; ráadásul megkövetelik tőle az irni-olvasni tudást, a kétévi helybenlakást és ezeknek személyes vagy meghatalmazott utján való igazolását. Ezért Budapest — noha még az országgyűlési választók száma is fölül van a 80.000-en — községi választói jogosultsága csak 45.000 embernek van.

Budapest tehát választójog dolgában sokkal hátrább van, mint az analfabétáktól lakott falvak. Budapest most minden husz lakosra esik egy községi választó, míg például Kiskunhalason minden ötre. A cenzusos parlament Budapest népét ledegradálta a legutolsó falu mögé.

Ehhez járul még az is, hogy a választásoknál a szavazás csak látszólag titkos, valójában pedig nyílt, úgy, hogy a polgár nem mer szabadon, meggyőződése szerint szavazni. Kevés számú cenzusos szavazó nyílt szavazással „választja“ a „szabadon“ választandó 200 városatyát is. Nyilvánvaló tehát, hogy a budapesti községi képviselő testületbe még tévedésből sem juthat be igazi népképviselő. Akik ott vannak, azok csak a vagyonos osztály érdekeit képviselik.

A 200 virilista, meg a 200 „szabadon“ választott bizottsági tag választja és ellenőrzi a polgármestert, az alpolgármestert, a tanácsnokokat, a kerületi előjárókat meg a többi főtisztviselőket. Nagyon természetes, hogy ezek a főtisztviselők úgy táncolnak, ahogy a városatyák füttyölnek. Hiába is akarnának másképpen: nem tehetnék, mert a legközelebbi tisztujtásnál kibuktatnák őket.

Ha tehát mi — Budapest székesfőváros kiuzsorázott, sokszorososan megcsalt és megnyuzott proletár és kispolgári lakosai — segíteni akarunk magunkon, akkor a gyökérénél kell orvosolni a bajt. Vagyis: Ki kell vinnünk a községi választásokhoz is az általános, egyenlő és titkos választójogot és a virilizmus eltörlését.

Ha ez sikerül, akkor a városházán az üzerek és panamisták helyét a nép képviselői fogják elfoglalni és az egész városi kormányzat a nép ellenőrzése alá kerül. Akkor igazságosan osztjuk el a közterheket; közhasznú célokra használjuk föl a közjövödelmeket; a körmére nézhetünk mindenkinek, aki közvagyonot kezel; gondoskodhatunk a nép egészségének megővéséről; biztosíthatjuk az olcsó élelmezést és lakást; szaporíthatjuk a hasznos hajtó városi üzemeiket; gondoskodhatunk arról, hogy a városházán alkalmazott munkásoknak minden tekintetben a lehető legjobb helyzetük legyen.

Mivel tisztában vagyunk azzal, hogy a mai választójog alapján egyetlen népképviselőt sem lehet bejuttatni a budapesti városházára: mi a mostani választási küzdelemben nem veszünk részt sem önállóan, sem más pártokkal szövetkezve. Ehelyett fölvilágosítjuk Budapest népét a városi kormányzat büneiről és fölhevítjük, hogy küzdjön velünk együtt a demokratikus választójogért, amely véget fog vetni a korrupt népellenes kormányzatnak.

**Munkások! Polgárok!**

**Éljen a községi általános, egyenlő és titkos szavazati jog! Le a korrupciós, népellenes uralommal! Le a virilizmussal!**

**A szociáldemokrata párt budapesti végrehajtó bizottsága.**